

רפורמות ברגולציה פיננסית בעקבות אישור חוק ההסדרים עדכון לקוחות – מימון ובנקאות - יוני 2023

לקוחות יקרים,

ביום 6.6.2023, פורסם חוק התוכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2023 ו-2024), התשפ"ג-ג-2023 ("חוק ההסדרים"), הכולל שורה של רפורמות ושינויים בעולם הרגולציה הפיננסית.

הבשורה המשמעותית ביותר מבין רפורמות אלו היא "חוק הסדרת העיסוק בשירותי תשלום וייזום תשלום, התשפ"ג-2023" ("החוק"), המסדיר את היבטי הרישוי של נותני שירותי תשלום וייזום תשלומים. באמצעות יצירת הסדרי רישוי המבוססים על הדירקטיבה המקבילה באירופה (ה-PSD2), מבקש החוק להניח תשתית שתאפשר כניסה של שחקנים חדשים – בעיקר חוץ בנקאיים – לשוק שירותי התשלום בישראל. החוק הוא הנדבך השני באסדרה הנוגעת למתן שירותי תשלום, ומשלים את הרפורמה החקיקתית בנוגע לשירותי התשלום, אשר יצאה לדרך עם פרסומו של חוק שירותי תשלום, תשע"ט-2019, שהתמקד בהסדרת ההיבטים הצרכניים של מתן שירותי תשלום.

א. עיקרי החוק

1. חובת רישוי או קבלת אישור למתן שירותי תשלום ושירותי ייזום בסיסי

- החוק מטיל חובת רישוי על מי שמבקש לספק שירותי תשלום על פי החוק, כאשר השירותים המצריכים רישיון נותן שירותי תשלום הם: ניהול חשבון תשלום, הנפקה של אמצעי תשלום, סליקה של פעולת תשלום ושירות ייזום מתקדם. בעל רישיון למתן שירותי תשלום נקרא בחוק חברת תשלומים. החוק פורט את התנאים למתן הרישיון, את אופן הגשת הבקשה לרישיון, ואת המידע שייכלל ברישיון כאמור.
- החוק מסדיר סוג חדש של שירות תשלום – שירות ייזום תשלום – השירות מאפשר ללקוח להעביר, באמצעות נותן שירותי הייזום, תשלומים מחשבון הבנק שלו לבית עסק, ללא צורך בהזנת פרטי מקבל התשלום באופן ידני. בכך מתייתר הצורך בשימוש בכרטיס אשראי.

החוק מבחין בין שירותי ייזום בסיסי – בהם הלקוח מזדהה בפני מנהל החשבון שלו ונדרש לאשר את הוראת התשלום מול הבנק שלו, לבין שירות ייזום מתקדם, בו מזדהה הלקוח בפני נותן השירות עצמו, כך שלא נדרש אישור כאמור. שירות ייזום בסיסי, להבדיל משירות ייזום מתקדם, אינו נכלל בהגדרה של שירות תשלום, אך נדרש רישיון כדי לספקו. הטלת חובת רישוי על מתן שירות ייזום היא נדבך נוסף ברפורמת הבנקאות הפתוחה שהחלה לפני כמה שנים, ושבמסגרתה חוקק חוק שירות מידע פיננסי.

- הרשות האמונה על מתן הרישיונות על פי החוק היא רשות ניירות ערך ("הרשות").
- החוק מתיר לגופים מפקחים שונים לספק שירותי ייזום בסיסי ושירותי ייזום מתקדם בלא צורך ברישיון, בכפוף לקבלת אישור מהמאסדר שלהם, אך קובע כי מבטח לא יעסוק במתן שירותי תשלום.

2. פטור מרישוי לצורך מתן שירותי תשלום

- החוק קובע כי חובת הרישוי לצורך מתן שירותי תשלום לא תחול על אלה:
- תאגיד בנקאי, בעל רישיון נותן שירותי תשלום יציבותי ותאגיד שבשליטתו, בנק הדואר, בעל רישיון למתן שירותי פיקדון ואשראי, ומפעיל מערכת מבוקרת כמשמעותו בחוק מערכות תשלומים בפעילותו כמפעיל מערכת מבוקרת לפי החוק האמור.
- מי שעיסוקו במתן שירות תשלום בהיקף מצומצם, בסכום מוגבל, למספר לקוחות קטן, או במספר עסקאות קטן, והכול כפי שיקבע השר בתקנות, ובלבד שהוא יודיע לרשות על מתן שירות כאמור בהתאם להנחיות הרשות.

3. נותן שירותי תשלום יציבותי

במסגרת תיקונים עקיפים שנעשים על פי החוק, יוחלף רישיון הסולק הניתן בהתאם לחוק הבנקאות (רישוי), תשמ"א-1981 ("חוק הבנקאות רישוי") ברישיון "נותן שירותי תשלום יציבותי". תחת הגדרה זו יכנסו, בין השאר, חברות כרטיסי האשראי. המאסדר של נותני שירותי תשלום יציבותי ישאר המפקח על הבנקים.

4. היתר שליטה

מי שמבקש לשלוט בבעל רישיון שירותי תשלום (חברת תשלומים) נדרש להיתר שליטה, והחוק מונה את העילות שבגינן רשאית הרשות שלא לתת היתר כאמור: במקרה של מבקש שהוא יחיד – אם הוכרז פסול דין; ובמקרה של תאגיד – אם החליט על פירוק מרצון, או אם בית המשפט ציווה על פירוקו או מינה כונס לנכסיו או לחלק מהותי מהם בשל תשלום חוב. בשני המקרים, לרשות עומדת האפשרות שלא לתת היתר שליטה מטעמים הנוגעים לטובת הציבור או למהימנותו של מבקש ההיתר או נושא משרה בכירה בו.

5. רישיון למתן שירות תשלום ושירותי ייזום בסיסי לנותן שירות זר

- הרשות רשאית לתת רישיון לנותן שירות זר גם אם הוא לא עומד בכל התנאים המנויים בחוק, לפטור בעל שליטה בנותן שירות זר מהצורך בהיתר שליטה וכן לפטור נותן שירות זר מחלק מההוראות (סייבר, אבטחת מידע, דרישות הון עצמי וכו') תוך שמירה על עניינם של הלקוחות, ולאחר ששקלה טעמים שבטובת הציבור בהתקיים שני תנאים:

- היא שוכנעה כי הדין הזר המסדיר את עיסוקו של נותן השירות הזר בעניין מתן שירותי תשלום/ ייזום בסיסי, עונה במידה מספקת בכל הנוגע לעניינים המוסדרים לפי הסעיפים הנוגעים לכך בחוק.
- הרשות התנתה את מתן הרישיון או הפטור בתנאים שנקבעו בחוק (לגבי סוג השירותים וכד').

6. תחומי פעילות נוספים של נותני שירותי תשלום

- החוק קובע כי יושב ראש הרשות רשאי להגביל עיסוקים נוספים של חברת תשלומים בהחלטה מנומקת בכתב מהטעמים הבאים:
 - העיסוק הנוסף עלול לפגוע במילוי חובותיה או ביכולת הפיקוח של הרשות לפי החוק או לפי חוק שירותי תשלום;
 - העיסוק הנוסף עלול לפגוע בעניינם של לקוחות חברת התשלומים;
 - העיסוק הנוסף מעורר חשש ממשי לניגוד עניינים בפעילותה.

- החוק מונה את השירותים הנוספים שחברת תשלומים רשאית לעסוק בהם בלא צורך ברישיון נוסף: מתן שירותי כספומט; הנפקה של אמצעי תשלום או סליקה של פעולת תשלום לשם ביצוע פעולת תשלום של הפקדת מזומן לחשבון תשלום או משיכת מזומן מחשבון תשלום, בלבד; המרת כספים אגב שירות תשלום ומתן אשראי אגב פעולת תשלום.
- חברות תשלומים שיש ברשותן רישיון למתן אשראי או להפעלת מערכת לתיווך באשראי יהיו כפופות להוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), תשע"ו-2016 ("חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים מוסדרים") גם לעניין מתן אשראי אגב פעולת תשלום.

7. שמירה והגנה על כספי לקוחות

- החוק מחייב חברת תשלומים לשמור על כספים שהתקבלו מלקוחותיה או בעבורם לצורך מתן שירותי תשלום בחשבון ייעודי אצל גוף מנהל (כהגדרתו בחוק) בנפרד מחשבונות בהם מחזיקה חברת התשלומים את כספיה ונכסיה באחת משלוש דרכים:
 - החזקת הכספים בחשבון ייעודי;
 - השקעתם בחשבון ייעודי המיועד להשקעה ברמת סיכון נמוכה וברמת נזילות גבוהה ובהתאם להוראות הרשות;
 - אצל בעל רישיון נותן שירותי תשלום יציבותי, או בתאגיד שבשליטתו, בהיקף ובתנאים שקבעה הרשות, ובלבד שבעל רישיון נותן שירותי תשלום יציבותי או התאגיד שבשליטתו ישמור כספים אלו אצל גוף מנהל.
- נכסים המוחזקים או מושקעים בחשבון ייעודי כאמור לא יראו כנכסי החברה, לרבות לעניין הליכי חדלות פירעון או פירוק בעניינה של חברת תשלומים.
- החוק מאפשר לחברת תשלומים שלא להחזיק כספים כאמור, אם עשתה ביטוח לטובת לקוחותיה או המציאה לטובתם ערבות של תאגיד בנקאי או גוף מוסדי, להנחת דעתה של הרשות או אם הבטיחה את מלוא כספי לקוחותיה באופן אחר אם קבע כך השר.
- לא יראו קבלת כספים מלקוחותיה של חברת תשלומים או בעבורם לשם מתן שירותי תשלום ושמירתם בחשבון ייעודי או הבטחתם כאמור, כקבלת פיקדונות כספיים כהגדרתה בסעיף 21(ב) לחוק הבנקאות רישוי.
- החוק אוסר על שימוש בכספים שהתקבלו מלקוחותיה של חברת תשלומים או בעבורם לשם מתן שירותי תשלום לצורך מתן אשראי.

- חברות תשלומים נדרשות לעמוד בדרישות הון עצמי שייקבעו על ידי הרשות.

8. קישוריות - מניעת אפקט הרשת באפליקציות לתשלום בין יחידים

- הטלת חובה על אפליקציות לתשלום בין יחידים שהן בעלות היקף פעילות נרחב לאפשר למשלם להעביר כספים למוטב ולקבל כספים ממשלם שהוא לקוח של אפליקציה אחרת, על סמך פרט מזהה. מטרת הסעיף היא לנטרל את אפקט הרשת שעל פיו הערך שכל לקוח מקבל היום מאפליקציית תשלומים שהוא משתמש בה נובע ממספר הלקוחות הנוספים הרשומים לאותה האפליקציה.
- החובה האמורה חלה גם על מנהלי חשבונות תשלום למוטב שאינם מנהלי חשבונות תשלום בעלי היקף קטן כהגדרת המונח בחוק.

9. אכיפה

החוק מאפשר הטלת עיצומים כספיים, שימוש באמצעי אכיפה מנהליים על מי שפועלים שלא בהתאם להוראותיו, וכן כולל גם פרק של עונשין.

10. תיקונים עקיפים

החוק כולל שורה של תיקונים עקיפים, בין היתר, לחוקים הבאים: חוק ניירות ערך, תשכ"ח-1968 ("חוק ניירות ערך"), חוק שירות מידע פיננסי, תשפ"ב-2021, חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים מוסדרים, חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), תשס"ה-2005, חוק הבנקאות (רישוי), תשמ"א-1981, חוק שירותי תשלום, תשע"ט-2019 ועוד.

11. הוראות מעבר

- החוק קובע כי תאגיד שלפני יום התחילה של החוק (ראו להלן) עסק במתן שירותי תשלום ולא היה בידו רישיון למתן שירות בנכס פיננסי כהגדרתו בסעיף 11 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים מוסדרים או רישיון סליקה כהגדרתו בסעיף 36ט' לחוק הבנקאות (רישוי) כנוסחו לפני מועד התחילה של החוק, וכן הגיש בקשה לקבלת רישיון שירותי תשלום בתוך שלושה חודשים מיום התחילה של החוק (עד לתאריך 6.9.2024) וקיבל מאת הרשות אישור על הגשת בקשה כאמור להנחת דעתה של הרשות, רשאי להמשיך בעיסוקו כאמור אף שאין בידו רישיון כאמור, כל עוד לא ניתנה החלטת הרשות בבקשתו.

• כן קובע החוק כי מי שלפני יום התחילה עסק במתן שירותי תשלום והיה בידו רישיון למתן אשראי או רישיון למתן שירות בנכס פיננסי בהגדרתם בסעיף 11א לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים מוסדרים, רשאי להמשיך בעיסוקו לפי החוק האמור כנוסחו לפני יום התחילה, אף שאין בידו רישיון שירותי תשלום, עד תום 24 חודשים מיום התחילה, קרי עד ליום 6.6.2026 ובלבד שמסר על כך הודעה לרשות באופן שתורה הרשות והגיש בקשה לקבלת רישיון שירותי תשלום בהתאם לחוק בתוך 18 חודשים מיום התחילה (עד לתאריך 6.8.2025) וכן קיבל מאת הרשות אישור על הגשת בקשה כאמור להנחת דעתה של הרשות.

12. יום התחילה

ככלל, תחילתו של החוק - שנה מיום פרסומו, קרי ביום 6.6.2024. יחד עם זאת, לענין סעיפים מסוימים בחוק מועד התחילה יהיה מאוחר יותר.

ב. הסדרים נוספים בחוק ההסדרים

בנוסף, כולל חוק ההסדרים שורה של הסדרים שמטרתם להגביר את התחרות בעולם הפיננסי:

1. הגדלת סכום ההלוואות שמפעילי מערכת לתיווך אשראי יוכלו לתת לתאגיד מבלי צורך להירשם כרכזי הצעה ברשות ניירות ערך ממיליון ש"ח ל-6 מיליון ש"ח. נכון להיום, מפעילי מערכת לתיווך באשראי, אינם יכולים לתת לתאגיד אשראי בסכום העולה על מיליון ש"ח, אלא אם הם נרשמים כרכזי הצעה לפי חוק ניירות ערך. מספר הגופים שנרשמו עד כה כרכזי הצעה הוא נמוך, ואין ביניהם מפעילי מערכת לתיווך אשראי. חוק ההסדרים כאמור מגדיל את סך האשראי שמפעילי מערכת לתיווך אשראי רשאים לתת, כאשר התכלית של התיקון היא הגברת התחרות בשוק האשראי.

2. תאגיד בנקאי המסרב לפתוח חשבון לבעל רישיון לפי חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים מוסדרים או לחברת תשלומים ("חברת פינטק") תוך 3 חודשים ממועד הבקשה הראשונה של חברת הפינטק לפתיחת חשבון, מחויב להודיע על כך למפקח על הבנקים ולנמק את הסירוב. התיקון המבוקש נועד להתמודד עם הקשיים שמערימים תאגידים בנקאיים על חברות פינטק בבקשן לפתוח חשבונות עו"ש. התפיסה העומדת בבסיס התיקון היא שיש לעודד את פעילותן של חברות הפינטק בישראל מאחר שאלו מצליחות לערער את השליטה של שחקנים קיימים ואף להציע פתרונות פיננסיים חדשים לאוכלוסיות שונות, ובכך להגביר את התחרות בשוק.

3. חיוב תאגידים בנקאיים לפרט בפני הלקוח בתחילת כל חודש מה גובה העמלות והריביות שגבו בחודש הקודם. המטרה של תיקון זה היא להגביר את השקיפות בענף הבנקאות, וכך לתת בידי הלקוח יותר מידע שיאפשר לו להשוות ולבחור בין ספקי שירותים שונים.
4. חיוב תאגידים בנקאיים, בהסכם ההתקשרות שבין תאגיד בנקאי לבין לקוח שלטובתו מונפק כרטיס חיוב, לאפשר לגוף המתפעל את כרטיס האשראי לקבל את הסכמת הלקוח לעשות שימוש במידע שהגיע לידי הגוף המתפעל אגב ביצוע ההנפקה או תפעול ההנפקה, לצורך מתן שירותים ללקוח שלגביהם מפוקח הגוף המתפעל. כמו כן, התאגיד הבנקאי מחויב שלא למנוע מהגוף המתפעל, במעשה או במחדל, לקבל את הסכמת הלקוח כאמור. תיקון זה, מבקש לתת בידי הגוף המתפעל כלים נוספים להתחרות בתאגיד הבנקאי.

*מזכר לקוחות זה אינו מהווה יעוץ משפטי ומוגש כשירות לקהל לקוחותינו.

נשמח לסייע ולייעץ בכל שאלה שמתעוררת.

עו"ד יונה גושן-גוטשטיין
שותפה, ראשת מחלקת מימון ובנקאות
Yona@agmon-law.co.il



עו"ד גילי ברטורא
מחלקת מימון ובנקאות
gilib@agmon-law.co.il

